

Maciej Witek

Instytut Filozofii, Uniwersytet Szczeciński

<http://kognitywistykanaus.pl/mwitek/>

Koordynująca funkcja konwencji językowych a normatywny aspekt interakcji illokucyjnej

Pierwszym celem wystąpienia jest prezentacja interakcjonistycznego modelu aktów mowy; celem drugim jest zastosowanie ww. modelu do rozważenia dwóch kwestii: funkcji konwencji illokucyjnych oraz normatywnego aspektu interakcji illokucyjnej. Model interakcyjny (zob. Witek 2013, 2015a, 2015b) powstaje w wyniku integracji wybranych elementów Austinowskiej teorii aktów illokucyjnych (Austin 1993; zob. Szymura 1982) oraz Ruth G. Millikan biologicznej koncepcji języka (Millikan 1998, 2005, 2008); jego główna teza głosi, że moc illokucyjną aktu mowy należy definiować przez odniesienie do jego konwencjonalnie ustalonego skutku interakcyjnego rozumianego jako pewien wyróżniony skutek perlokucyjny, przy czym konwencja odpowiedzialna za wyznaczenie takiego skutku ma postać wzorca interakcji obejmującego m.in. działanie mówiącego i kooperatywną reakcję słuchającego. Twierdzą, że funkcja właściwa tego typu konwencji polega na zapewnieniu koordynacji między stanami mentalnymi uczestników interakcji językowej lub – innymi słowy – na uaktualnieniu ich wspólnego tła (zob. Clark 1996); tymczasem normatywny aspekt interakcji illokucyjnej – a w szczególności obowiązywanie tzw. norm szczerości aktów mowy – można objaśnić za pomocą idei normalnych warunków funkcjonowania konwencji illokucyjnych.

Wystąpienie składa się z trzech części. W pierwszej z nich przedstawiam główne idee interakcjonistycznego modelu aktów mowy: definiuję kategorię skutku interakcyjnego, wyróżniam pierwotne i wtórne skutki interakcyjne, proponuję wstępne ujęcie struktury konwencjonalnych wzorców interakcji i formułuję tezę o ich lokalnym charakterze. W szczególności zauważam, że przynajmniej niektóre *wtórne* wzorce interakcji illokucyjne można przedstawić jako relacje retoryczne w sensie Ashera i Lascarides (2001, 2003), a lokalność konwencji illokucyjnych polega na tym, że funkcjonują one jako elementy typów aktywności w sensie Levinsona (1979). W części drugiej wyróżniam cztery typy problemów koordynacyjnych (zob. Lewis 2002; por. Millikan 2008), które można rozwiązać za pomocą konwencjonalnych wzorców interakcji; wykazuję następnie, że funkcja właściwa konwencji illokucyjnych polega na rozwiązywaniu problemu koordynacji między stanami mentalnymi uczestników sytuacji mowy. Zauważam jednocześnie, że przyjęcie takiego punktu widzenia wiąże się z akceptacją idei, w myśl której w wystarczającej liczbie przypadków – które można

nazwać *normalnymi* lub *eksplanacyjnie podstawowymi* – struktura konwencji illokucyjnych obejmuje wyrażanie i rozpoznawanie intencji komunikacyjnych w sensie Grice'a. W części trzeciej wykorzystuję ustalenia wcześniejszych rozważań i proponuję naturalistyczne ujęcie normatywnego aspektu interakcji illokucyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem (a) tzw. norm szczerości oraz (b) normatywnych skutków udanych illokucji (zob. Witek 2015c oraz Budzyńska i Witek 2014).

Literatura:

- Asher, Nicolas, and Lascarides, Alex, 2001, „Indirect Speech Acts”, *Synthese* 128, 183-228.
- Asher, Nicolas, and Lascarides, Alex, 2003, *Logics of Conversation*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Austin, John L., 1993, *Mówienie i poznawanie*, przeł. B. Chwedeńczuk, Warszawa: WN PWN.
- Budzyńska, Katarzyna i Witek, Maciej, 2014, „Non-inferential aspects of *Ad Hominem* and *Ad Baculum*”, *Argumentation* 28, 301-315. doi: 10.1007/s10503-014-9322-6
- Clark Herbert H., 1996, *Using language*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Lewis, David, 2002, *Convention: A Philosophical Study*, Oxford: Blackwell Publishers.
- Levinson, Stephen C., 1979, „Activity types and language”, *Linguistics* 17, 365-399.
- Millikan, Ruth G., 1998, „Language Conventions Made Simple”, *Journal of Philosophy* 95, 161-180.
- Millikan, Ruth G., 2005, *Language: A Biological Model*, Oxford: Oxford University Press.
- Millikan, Ruth G., 2008, „A Difference of Some Consequence Between Conventions and Rules”, *Topoi* 27, 87-99.
- Szymura, Jerzy, 1982, *Język, mowa i prawda w perspektywie fenomenologii lingwistycznej J. L. Austina*, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łódź: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Witek, Maciej, 2013, „Three Approaches to the Study of Speech Acts”, *Dialogue and Universalism* 23 (1), 129-142. doi: 10.5840/du201323125
- Witek, Maciej, 2015a, „An interactional account of illocutionary practice”, *Language Sciences* 47, 43-55. doi: 10.1016/j.langsci.2014.08.003
- Witek, Maciej, 2015b, „Linguistic underdeterminacy: A view from speech act theory”, *Journal of Pragmatics* 76, 15-29. doi: 10.1016/j.pragma.2014.11.003
- Witek, Maciej, 2015c, „Mechanisms of illocutionary games”, *Language and Communication* 42, 11-22. doi: 10.1016/j.langcom.2015.01.007